

Ľudia a biosférické rezervácie

I. medzinárodný seminár manažérov biosférických rezervácií regiónu EuroMaB (Európa, USA a Kanada), ktorý sa konal 3.–8. októbra 1994 vo francúzskom meste Florak, poskytol terénnym pracovníkom príležitosť na stretnutie a výmenu skúseností s riadením biosférických rezervácií v kontexte prebiehajúcich politicko-ekonomických zmien v strednej a východnej Európe. Závery a odporúčania florackého seminára boli nielen významným príspevkom pre Medzinárodnú konferenciu o biosférických rezerváciách, ktorá sa konala v marci 1995 v španielskej Seville, ale založili tradíciu pravidelných stretnutí manažérov biosférických rezervácií s cieľom zabezpečiť harmonizovaný rozvoj siete biosférických rezervácií. Na pozvanie Slovenského národného komitétu pre program UNESCO Človek a biosféra, uskutočnil sa v dňoch 23.–27. septembra 1996 v Starej Lesnej II. medzinárodný seminár manažérov, nazvaný **Ľudia a biosférické rezervácie**. Seminár, na ktorom sa zúčastnilo vyše 60 účastníkov z 18 krajín, bol súčasťou Účastníckeho programu UNESCO na roky 1996–1997, ktorý poskytol finančné prostriedky na jeho organizáciu. Osobitný finančný príspevok poskytol regionálny úrad UNESCO v Benátkach.

Hlavným cieľom seminára bolo posúdiť súčasný stav riadenia biosférických rezervácií a perspektívy ďalšieho rozvoja Svetovej siete biosférických rezervácií, predovšetkým v kontexte Sevillskej stratégie pre biosférické rezervácie a s ohľadom na Rámcový štatút Svetovej

siete biosférických rezervácií, dokumentov schválených na 28. zasadaní Generálnej konferencie UNESCO r. 1995.

Účastníci konštatovali, že Sevillská stratégia vytvára vhodný rámec spolupráce a výmeny skúseností v regióne EuroMaB. Osobitná pozornosť bola venovaná štyrom tematickým oblastiam:

- sociálny rozmer biosférických rezervácií,
- manažment biosférických rezervácií,
- vytváranie komunikačných a informačných sietí,
- veda a manažment biosférických rezervácií.

Manažment biosférických rezervácií je odlišný od riadenia konvenčných chránených území. Tu sa zdôrazňuje koordinácia aktivít rôznych subjektov a záujmových skupín, ktoré majú priame alebo nepriame vzťahy k územiu biosférickej rezervácie. V súčasnosti vo väčšine prípadov za manažment biosférickej rezervácie zodpovedá správa chráneného územia vytvárajúceho jadrovú, resp. nárazníkovú zónu biosférickej rezervácie. Nemá však dostatočné kapacity ani kompetencie aby zabezpečila rozvoj všetkých troch funkcií biosférických rezervácií – ochrany, trvalo udržateľného rozvoja a logistickej podpory. Preto je pre každú biosférickú rezerváciu nevyhnutné vytvoriť vhodnú koordináciu štruktúru, schopnú zabezpečiť rozvinutie všetkých spomínaných funkcií. Koordinácia jednotka by na základe inventarizácie špecifických záujmov rôznych zainteresovaných

subjektov, vrátane súkromného sektora a miestnych samospráv, inventarizácie prírodných a kultúrnych zdrojov a determinovania potenciálu pre trvalo udržateľný rozvoj mala pripraviť akčný plán, ktorého realizácia bude zárukou efektívneho fungovania biosférickej rezervácie.

Súčasný stav aplikácie výsledkov vedeckého výskumu v manažmente biosférických rezervácií považovali účastníci seminára za nedostatočný. Koordináčne jednotky biosférických rezervácií by sa mali s pomocou národných komitétov programu MaB usilovať o vhodnú koordináciu národných vedeckých programov tak, aby sa v každej biosférickej rezervácii mohli v 5–6 ročných intervaloch vykonávať opakované prieskumy prírodných, kultúrnych a socioekonomických prvkov. Výsledky takýchto prieskumov, ktorých charakter sa bude prispôsobovať špecifickým podmienkam a potrebám jednotlivých biosférických rezervácií, by mali byť základom na formulovanie cieľov ich riadenia.

Na zlepšenie identity EuroMaB účastníci odporučili, aby sa definoval vhodný tematický rámec vedeckej spolupráce v rámci regiónu. Tento návrh je v súlade so závermi V. zasadania EuroMaB, ktoré sa konalo v Grónsku v septembri 1995. Vedecký rámec by mal zohľadňovať nasledujúce skutočnosti:

1. jednotlivé projekty by mali byť multidisciplinárne, aby sa zachoval charakter programu Človek a biosféra,

2. treba podporovať porovnávacie štúdie realizované v biosférických rezerváciách s podobnými ekologickými alebo sociálnymi podmienkami a príbuznými problémami riadenia,

3. pri príprave projektov využívať služby Internetu. Účastníci zdôraznili, že grantové agentúry by mali podporovať výskum v biosférických rezerváciách, ktorý je primárne zameraný na zvyšovanie

úrovne vedomostí o interakcii prírodných procesov a činnosti človeka.

Vytváranie komunikačných sietí bolo označené za kľúčový prvok implementácie Sevillskej stratégie. Zjednocujúcou myšlienkou podpory komunikácie je umožniť biosférickým rezerváciám, aby pracovali ako jeden tím. Úroveň komunikácie v regióne EuroMaB je v súčasnosti stále nedostatočná a prejavuje sa predovšetkým neadekvátnou distribúciou informácií. Hlavnou prekážkou komunikácie je pretrvávajúca nedostatočná technická úroveň vybavenia jednotlivých biosférických rezervácií a jazykové bariéry. Riešenie tohto problému vy-

žaduje o. i. zabezpečiť školenia zamerané na využívanie najmodernejších komunikačných technológií. Pozitívne sa hodnotila príprava decentralizovaného informačného systému UNESCO – MaBnet. Národné komitety MaB sa do systému môžu zapojiť prostredníctvom svojich *homepage*. Elektronické médiá by sa mali chápať ako nová a efektívna forma vytvárania profesionálnych kontaktov. Oporúčalo sa, aby sa pri UNESCO vytvorila pracovná komisia, ktorá by spolupracovala so Sekretariátom MaB pri rozvoji informačného systému.

Prednesené príspevky budú publikované v zborníku, ktorý vyjde v prvom polroku 1997. Od-

porúčania účastníkov tohto seminára budú formálne predložené na VI. zasadaní EuroMaB, ktoré sa bude konať na jeseň 1997.

Július Oszlányi
Zuzana Guziová

Komunikácie a životné prostredie

Hodnotenie a posudzovanie vplyvov komunikácií na životné prostredie bolo témou konferencie, ktorá sa konala v dňoch 15. – 16. 10. 1996 v Spišskej Novej Vsi. Pripravila ju Slovenská cestná spoločnosť pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR a Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR.

Cieľom konferencie bolo posúdiť divergentné záujmy cestnej dopravy a životného prostredia a sledovať konštruktívny proces ich zblížovania ďalším skvalitňovaním procesu hodnotenia vplyvov cestných komunikácií a dopravy na životné prostredie a objektívizovaním kritérií pre výber variantov a nadväzujúcim formalizovaním postupov.

Pre účastníkov konferencie (ca 80) bol pripravený zborník a odznelo 15 v ňom uverejnených

prednášok, ktoré možno rozdeliť do týchto tematických okruhov:

- Legislatíva o životnom prostredí a stavebnom poriadku,
- Environmentálne požiadavky a rozvoj cestných komunikácií v území,
- Hodnotenie a posudzovanie vplyvov cestnej dopravy, dosiahnutá úroveň a tendencie,
- Osobitosti pri ochrane životného prostredia a spôsoby ich riešenia a sledovania,
- Objektívizácia zásad pri výbere optimálneho variantu.

Prihliadajúc aj na odbornú rozpravu, konferencia prijala tieto závery:

1. Hodnotila sa úroveň jednotlivých zložiek a štádií procesu hodnotenia a posudzovania vplyvov ciest a diaľnic na životné prostredie vrátane zvýraznenia čiastkových problémov.

2. Dôslednosť a vyváženosť procesu, najmä v zložitejších podmienkach, dostáva sa do rozporu s jeho časovým limitovaním.

3. Právne nástroje súvisiace s plným priebehom hodnotenia a nadväzujúcim zabezpečením ochrany prírodného prostredia nie sú ešte v úplnom súlade.

4. Naďalej ostáva otvorený problém rozsahu a dostupnosti informácií a otázka kritérií a metód vyváženého a objektívneho porovnávania vplyvov pri rôznych variantoch.

5. Celý proces štúdia dôsledkov na životné prostredie otvára veľký priestor pre ďalšie odborné diskusie, výskum a vývoj a potrebnú inštitucionalizáciu.

6. Potrebné, ale aj naliehavé, bude ustáliť formou smerníc alebo metodických pomôcok postupy a procedúry súvisiace s hodnotením vplyvov ciest, diaľnic a cestnej dopravy a so zabezpečením ochrany prostredia pri príprave, budovaní a prevádzke ciest a diaľnic.

Vojtech Pribáň